ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (ΔΕΥΤΕΡΟ ΤΜΗΜΑ)
ΤΗΣ 27ης ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1983 [1]

Roomboterfabriek «De beste boter» BV κατά Produktschap voor Zuivel (αίτηση του College van Beroep voor het Bedrijfsleven για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως)

«Επιστροφές λόγω εξαγωγής — προκαθορισμός — αναστολή»

Υπόθεση 276/82

Περίληψη

Γεωργία — Κοινή οργάνωση αγορών — Γάλα και γαλακτοκομικά προϊόντα — Επιστροφές λόγω εξαγωγής — Προκαθορισμός — Αναστολή — Ειδικό μέτρο κατά την έννοια του κανονισμού 2044/75 — Εφαρμογή στις εκκρεμούσες αιτήσεις προκαθορισμού

(Κανονισμός του Συμβουλίου 876/68· κανονισμός 2044/75 της Επιτροπής, άρθρο 3, παράγραφος 3)

Το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2044/75, περί ειδικών διαδικασιών εφαρμογής του καθεστώτος των πιστοποιητικών εισαγωγής και εξαγωγής και του καθεστώτος προκαθορισμού των επιστροφών στον τομέα του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων, σύμφωνα με το οποίο τα πιστοποιητικά εξαγωγής χορηγούνται την πέμπτη εργάσιμη ημέρα που ακολουθεί την ημέρα υποβολής της αιτήσεως, εφόσον κατά τη διάρκεια της προθεσμίας αυτής δεν ελήφθησαν ειδικά μέτρα, έχει την έννοια ότι ένα μέτρο αναστολής του προκαθορισμού των επιστροφών λόγω εξαγωγής, που λαμβάνεται σύμφωνα με τον κανονισμό 876/68, πρέπει να θεωρείται ως «ειδικό μέτρο» κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως.

Όταν η Επιτροπή λαμβάνει παρόμοιο μέτρο αναστολής οι αιτήσεις προκαθορισμού που υποβλήθηκαν πριν από την περίοδο αναστολής, για τις οποίες, όμως, πρόκειται να ληφθεί απόφαση κατά τη διάρκεια της εν λόγω περιόδου, πρέπει να απορριφθούν.

Στην υπόθεση 276/82,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του College van Beroep voor het Bedrijfsleven προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητείται στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του δικαστηρίου αυτού μεταξύ

1 — Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

ROOMBOTERFABRIEK «DE BESTE BOTER» BV, με έδρα το Best,

και

PRODUKTSCHAP VOOR ZUIVEL, με έδρα το Rijswijk,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του κανονισμού 2044/75 της Επιτροπής, της 25ης Ιουλίου 1975, περί ειδικών διαδικασιών εφαρμογής του καθεστώτος των πιστοποιητικών εισαγωγής και εξαγωγής και του καθεστώτος προκαθορισμού των επιστροφών στον τομέα του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/013, σ. 94),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα)

συγκείμενο από τους K. Bahlmann, πρόεδρο τμήματος, P. Pescatore και O. Due, δικαστές

γενικός εισαγγελέας: P. VerLoren van Themaat
γραμματέας: J. A. Pompe, βοηθός γραμματέας

εκδίδει την ακόλουθη

ΑΠΟΦΑΣΗ

Περιστατικά

Τα πραγματικά περιστατικά, η εξέλιξη της διαδικασίας στην κύρια δίκη και οι παρατηρήσεις που κατατέθηκαν δυνάμει του άρθρου 20 του Πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου ΕΟΚ, συνοψίζονται ως εξής:

I — Πραγματικά περιστατικά και έγγραφη διαδικασία

1. Τα πραγματικά περιστατικά και η εθνική διαδικασία

Η εταιρία περιορισμένης ευθύνης Roomboterfabriek «De beste boter» BV, προσφεύγουσα στην κύρια δίκη, υπέβαλε, στις 17 Νοεμβρίου 1980, προς την Επιτροπή αίτηση για χορήγηση πιστοποιητικών εξαγωγής με προκαθορισμό της επιστροφής, για να μπορέσει να λάβει μέρος στην πρόσκληση προς υποβολή προσφορών:

— της Σοβιετικής Ενώσεως για 10 000 τόνους βουτύρου, δασμολογικής κλάσεως 04.03 ex 6 11, και 25 000 τόνους βουτύρου, δασμολογικής κλάσεως 04.03 ex α 1ν·

— της Κούβας για 9 000 τόνους βουτύρου·

— της Πορτογαλίας για 400 τόνους βουτύρου.

Με εγκύκλιο της 20ής Νοεμβρίου 1980, αριθμός ΕΟΚ 958, η Επιτροπή πληροφό-

ρησε τους εξαγωγείς γάλακτος και γαλακτοκομικών προϊόντων ότι:

«Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να αναστείλει τη δυνατότητα προκαθορισμού των επιστροφών λόγω εξαγωγής βουτύρου και βουτυρελαίου (δασμολογική κλάση 04.03), που προορίζονται για τρίτες χώρες κατά την περίοδο από 20 μέχρι 27 Νοεμβρίου 1980 συμπεριλαμβανομένης.

Η απόφαση αυτή σημαίνει ότι οι αιτήσεις προκαθορισμού που υποβλήθηκαν κατά την περίοδο μεταξύ 17ης και 19ης Νοεμβρίου 1980 συμπεριλαμβανομένης και οι οποίες, ενόψει της περιόδου αναμονής των πέντε ημερών, θα ικανοποιούνταν κανονικά από 24ης Νοεμβρίου 1980, απορρίπτονται.»

Κατόπιν αυτού, ο καθού της κύριας δίκης αρνήθηκε να χορηγήσει τα πιστοποιητικά εξαγωγής με προκαθορισμό που είχε ζητήσει η προσφεύγουσα της κύριας δίκης στις 17 Νοεμβρίου 1980 και συγχρόνως της επέστρεψε τις τραπεζικές εγγυήσεις που είχε συστήσει σχετικά με τις αιτήσεις της.

Αφού υπέβαλε ένσταση — η οποία απορρίφθηκε από τον καθού της κύριας δίκης — η προσφεύγουσα στην κύρια δίκη άσκησε στις 27 Ιανουαρίου 1981, ενώπιον του College van Beroep voor het Bedrijfsleven, προσφυγή κατά της απορρίψεως των αιτήσεων περί προκαθορισμού των επιστροφών που αφορούν τις επίδικες εξαγωγές.

Προέβαλε σχετικώς τους εξής ισχυρισμούς:

— Η επίδικη απόφαση στηρίζεται σε ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2044/75 κατά την οποία δεν λαμβάνεται υπόψη η σαφής διατύπωση του κανονισμού 876/68 του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1968 (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/03, σ. 105) και ιδίως του άρθρου 5, παράγραφος 4, δυνάμει του οποίου οι αιτήσεις χορηγήσεως πιστοποιητικού, που συνοδεύονται με αιτήσεις προκαθορισμού και έχουν υποβληθεί κατά την περίοδο αναστολής, είναι απαράδεκτες.

— Η επίδικη απόφαση στηρίζεται σε ερμηνεία του κανονισμού 2044/75 που αντιβαίνει προς τον προφανή σκοπό του.

— Στηρίζεται επίσης σε ερμηνεία που αντιβαίνει προς την αρχή της ασφάλειας του δικαίου, κυρίως επειδή η δυνατότητα προκαθορισμού των επιστροφών αποτελεί για τους εξαγωγείς διασφάλιση μιας σταθερότητας των επιστροφών αυτών. Απόκλιση από το βασικό αυτό κανόνα επιτρέπεται μόνο σε εξαιρετικές περιστάσεις και ρητώς περιορισμένες. Η αναγνώριση όμως αναδρομικής ισχύος σε απόφαση περί αναστολής υπερβαίνει τα όρια αυτά.

— Η προσφεύγουσα της κύριας δίκης προσθέτει επικουρικώς ότι, αν η ερμηνεία του καθού της κύριας δίκης ήταν ορθή, ο κανονισμός 2993/80 της Επιτροπής, της 19ης Νοεμβρίου 1980, περί προσωρινής αναστολής του προκαθορισμού της επιστροφής λόγω εξαγωγής βούτυρου και βουτυρελαίου (ΕΟ L 310, σ. 18), πρέπει να κριθεί ανίσχυρος ή τουλάχιστον ότι δεν έχει εφαρμογή στην περίπτωση της προσφεύγουσας στην κύρια δίκη.

2. Η εφαρμοστέα κοινοτική νομοθεσία

— Ο κανονισμός 804/68 του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 1968, περί κοινής οργανώσεως αγοράς στον τομέα του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/003, σ. 82) θέτει, αφενός, τη βασική αρχή χορηγήσεως πιστοποιητικών εξαγωγής στο άρθρο 13 και, αφετέρου, της χορηγήσεως και του καθορισμού των επιστροφών στο άρθρο 17.

— Κατ' εφαρμογή αυτού του άρθρου 17, ο κανονισμός 876/68 του Συμβουλίου προβλέπει τη δυνατότητα διαφοροποιήσεως της επιστροφής ανάλογα με τον προορισμό των εξαγόμενων προϊόντων. Σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 2, του τελευταίου αυτού κανονισμού, το ποσό της επιστροφής λόγω εξαγωγής είναι εκείνο που ισχύει κατά την ημέρα της εξαγωγής· για να παράσχει στους εξαγωγείς κάποια διασφάλιση, όσον αφορά τη σταθερότητα του ποσού των επιστροφών, η παράγραφος 3, εδάφια 1 και 2, του εν λόγω άρθρου 5 ορίζει:

«Το ύψος της επιστροφής είναι δυνατό να καθοριστεί εκ των προτέρων. Στην περίπτωση αυτή, η επιστροφή που ισχύει κατά την ημέρα της υποβολής της αιτήσεως για τη χορήγηση πιστοποιητικού εξαγωγής, εφαρμόζεται κατόπιν αιτήσεως του ενδιαφερομένου που υποβάλλεται μαζί με την αίτηση για τη χορήγηση του πιστοποιητικού και 13 ώρες πριν από την εξαγωγή που πρόκειται να πραγματοποιηθεί κατά τη διάρκεια της ισχύος του πιστοποιητικού.»

— Οι γενικές αυτές διατάξεις περί προκαθορισμού των επιστροφών λόγω εξαγωγής συμπληρώθηκαν με τις γενικές διατάξεις περί αναστολής της εφαρμογής των συστημάτων προκαθορισμού με το άρθρο 9 του κανονισμού 2429/72 του Συμβουλίου, της 21ης Νοεμβρίου 1972, (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/008, σ. 176), το οποίο προσθέτει στο άρθρο 5 του κανονισμού 876/68 μια τέταρτη παράγραφο, η οποία έχει ως εξής:

«Όταν η εξέταση της καταστάσεως της αγοράς επιτρέπει τη διαπίστωση της υπάρξεως δυσχερειών που οφείλονται στην εφαρμογή διατάξεων σχετικών με τον εκ των προτέρων καθορισμό της επιστροφής ή, αν υπάρχει κίνδυνος να προκύψουν τέτοιες δυσχέρειες, είναι δυνατό να αποφασιστεί, κατά τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 30 του κανονισμού (ΕΟΚ) 804/68, η αναστολή της εφαρμογής των διατάξεων αυτών για το απολύτως αναγκαίο χρονικό διάστημα.

Σε εξαιρετικά επείγουσα περίπτωση, η Επιτροπή, μετά από εξέταση της καταστάσεως βάσει όλων των στοιχείων πληροφορήσεως που διαθέτει, δύναται να αποφασίσει την αναστολή του προκαθορισμού για τρεις εργάσιμες ημέρες κατ' ανώτατο όριο.

Οι αιτήσεις για την έκδοση πιστοποιητικού συνοδευόμενες από τις αιτήσεις για εκ των προτέρων καθορισμό, που υποβάλλονται κατά τη διάρκεια της αναστολής, δεν γίνονται δεκτές.»

— Ο κανονισμός 2044/75 περιέχει τις ειδικές διαδικασίες εφαρμογής του καθεστώτος προκαθορισμού των επιστροφών στον τομέα του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων στα οποία περιλαμβάνονται το βούτυρο και το βουτυρέλαιο. Κατά παρέκκλιση από το γενικό κανόνα, σύμφωνα με τον οποίο τα πιστοποιητικά εξαγωγής χορηγούνται την ημέρα καταθέσεως της αιτήσεως, το άρθρο 3, παράγραφος 3, του εν λόγω κανονισμού ορίζει ότι τα πιστοποιητικά εξαγωγής για τα προϊόντα αυτά «χορηγούνται την πέμπτη εργάσιμη ημέρα που ακολουθεί την ημέρα υποβολής της αιτήσεως, εφόσον κατά τη διάρκεια της προθεσμίας αυτής δεν ελήφθησαν ειδικά μέτρα».

3. Επειδή έκρινε ότι τα επιχειρήματα αυτά θέτουν ορισμένα ζητήματα που αφορούν το κοινοτικό δίκαιο, το παραπέμπον δικαστήριο υπέβαλε τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα στο Δικαστήριο:

«1. Πρέπει το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού (ΕΟΚ) 2044/75 της Επιτροπής, της 25ης Ιουλίου 1975, να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι απόφαση περί αναστολής της δυνατότητας προκαθορισμού των επιστροφών αναγνωριζόμενης από τον κανονισμό (ΕΟΚ) 876/68 του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1968, πρέπει να θεωρηθεί (επίσης) ως "ειδικό μέτρο";

2. Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, η ορθή ερμηνεία του εν λόγω άρθρου 3, παράγραφος 3, συνεπάγεται την απόρριψη και των αιτήσεων προκαθορισμού που υποβλήθηκαν πριν από την περίοδο αναστολής, περί των οποίων, όμως, θα ληφθεί απόφαση κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής;

3. Σε περίπτωση καταφατικής επίσης απαντήσεως και στο ερώτημα αυτό, πρέπει το εν λόγω άρθρο 3, παράγραφος 3, να θεωρηθεί αντίθετο προς το κοινοτικό δίκαιο, ιδίως προς το άρθρο 5, παράγραφος 4, του κανονισμού (ΕΟΚ) 876/68 του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1968, ή προς την αρχή της ασφάλειας του δικαίου, η οποία πρέπει να θεωρείται ότι αποτελεί τμήμα του κοινοτικού δικαίου;»

Η απόφαση περί παραπομπής πρωτοκολλήθηκε στη γραμματεία του Δικαστηρίου στις 15 Οκτωβρίου 1982.

Σύμφωνα με το άρθρο 20 του Πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου ΕΟΚ, γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν η εταιρία Roomboterfabriek «De beste boter» BV, εκπροσωπούμενη από το δικηγόρο B. H. Ter Kuile και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από το νομικό της σύμβουλο R. C. Fischer.

Με διάταξη της 4ης Μαΐου 1983, το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 95, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού διαδικασίας ανέθεσε την υπόθεση στο δεύτερο τμήμα.

Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή και μετά από ακρόαση του γενικού εισαγγελέα το Δικαστήριο αποφάσισε την έναρξη της προφορικής διαδικασίας χωρίς προηγούμενη διεξαγωγή αποδείξεων.

II — Παρατηρήσεις κατά την έννοια του άρθρου 20 του Πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου ΕΟΚ

Η *προσφεύγουσα της κύριας δίκης* υποστηρίζει, πρώτον, ότι, εφόσον το εν λόγω μέτρο αφορά τον προκαθορισμό των επιστροφών στο πλαίσιο συμμετοχής σε μειοδοτικό διαγωνισμό που προκηρύσσουν τρίτες χώρες, δεν είναι μόνο το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2044/75, που είναι εφαρμοστέο, αλλά, εξίσου, και άλλες διατάξεις, ιδίως το άρθρο 6 του κανονισμού 2044/75, καθώς και το άρθρο 19, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού 193/75 της Επιτροπής, της 17ης Ιανουαρίου 1975, περί κοινών λεπτομερειών εφαρμογής του καθεστώτος πιστοποιητικών εισαγωγής, εξαγωγής και προκαθορισμού για τα γεωργικά προϊόντα (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/011, σ. 161). Κατά την άποψή της, το ζήτημα που τίθεται είναι αν οι διατάξεις αυτές έχουν ως αποτέλεσμα να αποκλείουν την εφαρμογή του άρθρου 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2044/75, ζήτημα το οποίο παραμένει επίσης εκκρεμές στην υπόθεση 109/82, Interagra. Αν στην υπόθεση αυτή 109/82 το Δικαστήριο αποφασίσει ότι σε περίπτωση δημοπρασίας που προκηρύσσει τρίτη χώρα δεν έχει εφαρμογή το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2044/75, δυνατόν να στερηθούν του ενδιαφέροντος που έχουν τα τρία ερωτήματα που υπέβαλε το εθνικό δικαστήριο.

Όσον αφορά το πρώτο ερώτημα, η προσφεύγουσα στην κύρια δίκη υποστηρίζει την άποψη ότι το κοινοτικό δίκαιο δεν δίνει τον ορισμό του όρου «ειδικά μέτρα»· έτσι, κατά τη γνώμη της, πρέπει να ληφθεί υπόψη η οικονομία του συνόλου των κανόνων που εφαρμόζονται στο γεωργικό τομέα, διακρίνοντας, αφενός μεν, εκείνους που αφορούν την καθημερινή διαχείριση της οργανώσεως αγορών και, αφετέρου, εκείνους που εφαρμόζονται σε ειδικές περιστάσεις, εξυπακουομένου ότι οι κανόνες που αφορούν την καθημερινή διαχείριση, από τη φύση τους, δεν μπορούν να θεωρηθούν ειδικά μέτρα κατά την έννοια του κανονισμού 2044/75. Η διαχείριση λοιπόν της κοινοτικής αγοράς αποτελεί το φυσιολογικό και καθημερινό έργο της Επιτροπής. Η διαχείριση αυτή περιλαμβάνει όχι μόνο τον κανονικό καθορισμό των επιστροφών, αλλά μπορεί επίσης να οδηγήσει και στην αναστολή της δυνατότητας προκαθορισμού των επιστροφών αυτών, όταν ανακύπτουν ή υπάρχει κίνδυνος να ανακύψουν δυσκολίες.

Κατά συνέπεια, η προσφεύγουσα της κύριας δίκης προτείνει να δοθεί η ακόλουθη απάντηση στο πρώτο ερώτημα:

«Το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2044/75 της Επιτροπής, της 25ης Ιουνίου 1975, έχει την έννοια ότι απόφαση περί αναστολής της δυνατότητας προκαθορισμού των επιστροφών, αναγνωριζομένης από τον κανονισμό 876/68 του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1968, δεν πρέπει να θεωρείται ως "ειδικό μέτρο".»

Εφόσον το Δικαστήριο κρίνει ότι πρέπει να απαντήσει στο δεύτερο ερώτημα, η προσφεύγουσα στην κύρια δίκη υποστηρίζει ότι η απάντηση πρέπει να είναι αρνητική, επειδή δεν υπάρχει ρητή εξουσιοδότηση προς την Επιτροπή που να της επιτρέπει να απορρίπτει αιτήσεις προκαθορισμού που έχουν υποβληθεί πριν από την περίοδο αναστολής. Πράγματι, ούτε ο κανονισμός 193/75, ούτε οι κανονισμοί 804 και 876/68 δεν της παρέχουν σχετική αρμοδιότητα. Αντίθετα, το άρθρο 5, παράγραφος 4, εδάφιο 3, του κανονισμού 876/68 ορίζει ότι «οι αιτήσεις προκαθορισμού που υποβλήθηκαν κατά την περίοδο αναστολής είναι απαράδεκτες». Έπρεπε λοιπόν το κοινοτικό δίκαιο να προβλέπει ρητώς την αρμοδιότητα απορρίψεως των αιτήσεων που εκκρεμούν κατά τη διάρκεια μιας διαδικασίας αναστολής, με μοναδικό ακριβώς λόγο αυτή την αναστολή, για να μπορούσε ο καθού στην κύρια δίκη να απορρίψει τις αιτήσεις που εκκρεμούν στο πλαίσιο της παρούσας υποθέσεως.

Κατά συνέπεια, αν το Δικαστήριο κρίνει ότι η απάντηση στο πρώτο ερώτημα πρέπει να είναι καταφατική, η προσφεύγουσα προτείνει να δοθεί η ακόλουθη απάντηση στο δεύτερο ερώτημα:

«Το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2044/75 έχει την έννοια ότι οι αιτήσεις προκαθορισμού επιστροφών που έχουν υποβληθεί πριν από μια περίοδο αναστολής η οποία αποφασίστηκε δυνάμει των μέτρων που προβλέπει ο κανονισμός 876/68 και σχετικά με τις οποίες πρέπει να ληφθεί απόφαση κατά τη διάρκεια της περιόδου της αναστολής αυτής, δεν μπορούν να απορριφθούν.»

Όσον αφορά το τρίτο ερώτημα, που αφορά το κύρος της εν λόγω διατάξεως, η προσφεύγουσα της κύριας δίκης παρατηρεί, κατ' αρχάς, ότι αν στο άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2044/75 δοθεί η έννοια ότι ακόμα και οι αιτήσεις που εκκρεμούν κατά τη στιγμή που αποφασίζεται η αναστολή μπορούν να απορριφθούν, αυτό θα ήταν αντίθετο προς το άρθρο 5, παράγραφος 4, εδάφιο 3, του κανονισμού 876/68, σύμφωνα με το οποίο οι αιτήσεις αυτές είναι απαράδεκτες κατά τη διάρκεια της αναστολής.

Η προσφεύγουσα της κύριας δίκης παρατηρεί, δεύτερον, ότι μια τέτοια ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2044/75 παραβλέπει, επίσης, την αρχή της ασφάλειας του δικαίου. Αναφέρει σχετικώς ότι η χορήγηση των πιστοποιητικών εξαγωγής συνεπάγεται την υποχρέωση του εξαγωγέα να πραγματοποιήσει την εξαγωγή, αλλιώς θα απωλέσει την εγγύηση που έχει καταβάλει. Εξάλλου, παρέχοντας τη δυνατότητα προκαθορισμού της επιστροφής, το κοινοτικό δίκαιο θέλει να παράσχει στους εξαγωγείς μια ασφάλεια ως προς τα ποσά που θα εισπράξουν κατά την εξαγωγή και είναι αυτονόητο ότι οι εξαγωγείς θα καταρτίσουν τις συναλλαγές τους με βάση το ποσοστό επιστροφής που θα ισχύει κατά το χρόνο υποβολής της αιτήσεως. Επομένως, είναι αντίθετο προς την αρχή της προστασίας της ασφάλειας του δικαίου να έχει η Επιτροπή τη δυνατότητα, στο πλαίσιο της φυσιολογικής διαχειρίσεως μιας κοινής οργανώσεως αγοράς, να αναθεωρεί τις επιστροφές βάσει των οποίων οι εξαγωγείς έχουν αναλάβει υποχρεώσεις. Η δυνατότητα αυτή υπάρχει μόνο σε εξαιρετικές περιστάσεις, στο πλαίσιο συντηρητικών μέτρων κατά την έννοια του άρθρου 21, παράγραφος 1, του κανονισμού 804/68.

Κατά συνέπεια, αν το Δικαστήριο κρίνει ότι η απάντηση στο δεύτερο ερώτημα πρέπει επίσης να είναι καταφατική, η προσφεύγουσα της κύριας δίκης προτείνει να δοθεί η ακόλουθη απάντηση στο τρίτο ερώτημα:

«Το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2044/75 είναι αντίθετο προς το άρθρο 5, παράγραφος 4, του κανονισμού 876/68 ή τουλάχιστον προς την αρχή της ασφάλειας του δικαίου, αν συνέπεια της πρώτης διατάξεως είναι ότι οι αιτήσεις προκαθορισμού της επιστροφής, οι οποίες έχουν υποβληθεί πριν από μια περίοδο αναστολής που αποφασίστηκε δυνάμει ενός

μέτρου που ελήφθη βάσει του κανονισμού 876/68 και σχετικά με τις οποίες πρέπει να ληφθεί απόφαση κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου αναστολής, μπορούν να απορριφθούν.»

Η *Επιτροπή* προβαίνει πρώτα σε μια ανάλυση των πραγματικών περιστατικών που οδήγησαν στην απόφαση αναστολής των αιτήσεων προκαθορισμού. Αναφέρει σχετικώς ότι δεν υπάρχει πραγματικός διεθνής καθορισμός των τιμών των γαλακτοκομικών προϊόντων στο διεθνές εμπόριο και ότι οι διεθνείς αυτές τιμές έχουν πολλές διακυμάνσεις, γεγονός που έχει ως συνέπεια να δυσχεραίνει σημαντικά την καλή λειτουργία του συστήματος των επιστροφών λόγω εξαγωγής. Έτσι, ιδιαίτερα υψηλές επιστροφές μπορούν να προκαλέσουν σημαντική και αιφνίδια αύξηση, ενίοτε καθαρά κερδοσκοπική, των εξαγωγών και, επίσης, ιδίως, των προκαθορισμών των επιστροφών λόγω εξαγωγής. Για το λόγο αυτό, η Επιτροπή αποφάσισε να ελέγξει κατά πιο αυστηρό τρόπο τις εξαγωγές, ιδίως του βουτύρου, ώστε να είναι σε θέση να λάβει, ενδεχομένως, εγκαίρως τα κατάλληλα μέτρα. Η απόφαση αυτή υλοποιήθηκε με τη θέσπιση της επίδικης διατάξεως, καθώς και με ορισμένες αναστολές του συστήματος προκαθορισμού, όπως αυτή που έγινε με τον κανονισμό 2993/80.

Η Επιτροπή αναφέρει σχετικώς ότι κατά τις τρεις εργάσιμες ημέρες που προηγήθηκαν της αναστολής αυτής έλαβε αιτήσεις προκαθορισμού για 352 557,5 τόνους βουτύρου, ποσότητα η οποία είναι περίπου δέκα φορές μεγαλύτερη από εκείνη που αφορούσαν οι αιτήσεις που είχαν υποβληθεί λίγο πριν από την πρώτη αναστολή από 12 μέχρι και 14 Νοεμβρίου, είναι δε μεγαλύτερη από τις συνολικές εξαγωγές βουτύρου της Κοινότητας προς τρίτες χώρες κατά το 1980, οι οποίες ανήλθαν σε 323 219 τόνους. Επομένως, ο έντονα κερδοσκοπικός χαρακτήρας των αιτήσεων αυτών ήταν κάτι παραπάνω από εμφανής, η δε αποδοχή των αιτήσεων που εκκρεμούσαν θα είχε εντελώς απαράδεκτες συνέπειες, τόσο στη γεωργική πολιτική, όσο και από πλευράς προϋπολογισμού.

Η Επιτροπή προβαίνει κατόπιν σε λεπτομερή ανάλυση της κοινοτικής νομοθεσίας που αφορά την παρούσα υπόθεση. Ιδίως από το άρθρο 5, παράγραφος 4, του κανονισμού 876/68 συνάγει το συμπέρασμα ότι η αναστολή εφαρμογής του καθεστώτος προκαθορισμού έχει ως συνέπεια ότι, κατά τη διάρκεια της περιόδου αναστολής, δεν μπορεί να χορηγηθεί κανένα πιστοποιητικό προκαθορισμού που να παρέχει δικαίωμα εφαρμογής της προκαθορισθείσας επιστροφής. Επομένως, οι αιτήσεις που εκκρεμούν και επί των οποίων πρέπει να ληφθεί απόφαση κατά τη διάρκεια της περιόδου αναστολής πρέπει να απορριφθούν λόγω της προσωρινής αναστολής της νομικής τους βάσεως. Θεωρεί, επίσης, ότι η προθεσμία αναμονής που προβλέπει το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2044/75 έχει ως συνέπεια ότι το δικαίωμα εφαρμογής της προκαθορισθείσας επιστροφής γεννάται μόνο την πέμπτη εργάσιμη ημέρα μετά την υποβολή της αιτήσεως, γεγονός που επιτρέπει να εφαρμόζονται ορισμένα μέτρα που έχουν ληφθεί στον τομέα του προκαθορισμού και επί των αιτήσεων που εκκρεμούν, εφόσον τα εν λόγω μέτρα ισχύουν κατά την τελευταία ημέρα της προθεσμίας αναμονής. Τέλος, η Επιτροπή θεωρεί ότι η πρακτική που ακολουθούν τα κοινοτικά όργανα, καθώς και οι εθνικές αρχές, επιβεβαιώνει ότι τα ειδικά μέτρα που αναφέρονται στο άρθρο 3, παράγραφος 3, περιλαμβάνουν και την αναστολή εφαρμογής του συστήματος προκαθορισμού και ότι η αναστολή αυτή παράγει, επίσης, έννομες συνέπειες για τις αιτήσεις προκαθορισμού που εκκρεμούν.

Με βάση τα όσα εξέθεσε σχετικά με την εφαρμοστέα κοινοτική νομοθεσία, η Επιτροπή φρονεί ότι, χωρίς να προσθέσει τίποτε άλλο, μπορεί να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα η απάντηση πρέπει να είναι καταφατική.

Ως προς το δεύτερο ερώτημα, η Επιτροπή θεωρεί ότι είναι σύμφωνο τόσο προς το γράμμα όσο και προς τον προφανή σκοπό

της εν λόγω διατάξεως, ότι οι εκκρεμείς αιτήσεις προκαθορισμού της επιστροφής δεν μπορούν να γίνουν αποδεκτές και πρέπει οριστικά να απορρίπτονται, όταν την πέμπτη εργάσιμη ημέρα μετά την ημέρα υποβολής της αιτήσεως έχει ανασταλεί ο προκαθορισμός της επιστροφής, σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 4, πρώτο και δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 876/68. Διευκρινίζει δε ότι η καταφατική απάντηση στο δεύτερο ερώτημα συνάγεται από το συνδυασμό ερμηνείας και εφαρμογής του άρθρου 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2044/75 και του κανονισμού 2993/80.

Όσον αφορά το τρίτο ερώτημα, η Επιτροπή εξετάζει, κατ' αρχάς, το αν η επίδικη διάταξη συμβιβάζεται με το άρθρο 5, παράγραφος 4, του κανονισμού 876/68 (α), κατόπιν δε με την αρχή της ασφάλειας του δικαίου (6).

α) Ενόψει της απαντήσεως που η Επιτροπή πρότεινε να δοθεί στο δεύτερο ερώτημα, η τελευταία θεωρεί ότι το σκέλος αυτό του τρίτου ερωτήματος έπρεπε στην πραγματικότητα να είχε διατυπωθεί ως εξής: «συμβιβάζεται με το άρθρο 5, παράγραφος 4, του κανονισμού 876/68 η εφαρμογή των συνδυασμένων διατάξεων του κανονισμού 2993/80 και του άρθρου 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2044/75;»

Για να δώσει απάντηση στο ερώτημα αυτό, η Επιτροπή επανατοποθετεί τις επίδικες διατάξεις στο γενικό πλαίσιο του βασικού κανονισμού 804/68 και, αφού απορρίπτει σημείο προς σημείο τα επιχειρήματα που ανέπτυξε η προσφεύγουσα στην κύρια δίκη ενώπιον του εθνικού δικαστή, θεωρεί ότι, εν πάση περιπτώσει, υπάρχουν ζητήματα πολύ πιο σημαντικά από τα ερμηνευτικά αυτά προβλήματα, τα οποία θεωρεί πολύ ειδικά, υποστηρίζοντας ότι «για να είναι αποτελεσματικό το μέτρο, πρέπει, πράγματι, τα μέτρα διασφαλίσεως που θεσπίζει ο κανονισμός 876/68 να μπορούν να εφαρμοστούν και επί των αιτήσεων που εκκρεμούν, σε μεγάλο αριθμό περιπτώσεων, ή μάλλον στις περισσότερες περιπτώσεις».

Η Επιτροπή επιμένει κυρίως στο σκοπό της εν λόγω διατάξεως. Πράγματι, θεωρεί ότι το πιο ισχυρό επιχείρημα υπέρ της ερμηνείας που προτείνει για το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2044/75, καθώς και για το άρθρο 5, παράγραφος 4, του κανονισμού 876/68, είναι το καθήκον που της έχει ανατεθεί να επιβλέπει την καλή λειτουργία του συστήματος των επιστροφών, καθήκον που της ανατέθηκε με το βασικό κανονισμό 804/68 και που επιβεβαιώθηκε με τον κανονισμό 876/68. Επαναλαμβάνει, σχετικά, ότι αν η αναστολή του συστήματος του προκαθορισμού δεν μπορούσε να εφαρμοστεί στις εκκρεμείς αιτήσεις, το μέτρο θα έχανε μεγάλο μέρος της αποτελεσματικότητάς του και η Επιτροπή θα βρισκόταν σε πραγματική αδυναμία να επιτελέσει το καθήκον της αυτό.

Κατά συνέπεια, η Επιτροπή καταλήγει στο ότι η συνδυασμένη εφαρμογή των διατάξεων του κανονισμού 2993/80 και του άρθρου 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2044/75 δεν είναι ασυμβίβαστη με το άρθρο 5, παράγραφος 4, του κανονισμού 876/68.

6) Η Επιτροπή, αφού ανέφερε ότι σύμφωνα με την προσφεύγουσα στην κύρια δίκη η απόρριψη των αιτήσεων που κατατέθηκαν πριν από την περίοδο αναστολής προσδίδει αναδρομική ισχύ στην απόφαση περί αναστολής, υποστήριξε ότι η επίκριση αυτή πηγάζει από εσφαλμένη κατανόηση του χαρακτήρα και της λειτουργίας του συστήματος προκαθορισμού των επιστροφών και, ιδίως, του τρόπου κατά τον οποίο γεννάται το δικαίωμα εφαρμογής μιας επιστροφής που έχει καθοριστεί εκ των προτέρων, καθώς και του χρόνου κατά τον οποίο γεννάται το δικαίωμα αυτό. Επαναλαμβάνει και πάλι τις εφαρμοστέες στην παρούσα περίπτωση διατάξεις και συνάγει το συμπέρασμα ότι ο κανονισμός 876/68 καθορίζει απλώς το περιεχόμενο του δικαιώματος εφαρμογής μιας επιστροφής που έχει καθοριστεί εκ των προτέρων, ενώ όλα τα άλλα θέματα, ιδίως ο τρόπος και ο χρόνος κατά τον οποίο γεννάται το δικαίωμα, ρυθ-

μίζονται στο πλαίσιο των λεπτομερειών εφαρμογής που θεσπίζει η Επιτροπή. Μάταια, λοιπόν, υποστηρίζεται ότι η αναστολή του προκαθορισμού έχει αναδρομικές συνέπειες και θίγει κεκτημένα δικαιώματα, δεδομένου ότι στην παρούσα περίπτωση, η υποβολή αιτήσεως πιστοποιητικού με προκαθορισμό της επιστροφής δεν παρέχει δικαίωμα χορηγήσεως του πιστοποιητικού αυτού, εφόσον το δικαίωμα αυτό γεννάται μόλις την πέμπτη εργάσιμη μέρα μετά την υποβολή της αιτήσεως, αν βεβαίως δεν έχει ανασταλεί προηγουμένως η εφαρμογή του συστήματος προκαθορισμού.

Επομένως, εφόσον οι επιχειρηματίες δεν μπορούν να επικαλεστούν την αρχή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, για να απαιτήσουν τη διατήρηση της υπάρχουσας νομοθεσίας, όταν μπορεί να προβλεφθεί ότι η νομοθεσία αυτή ενδέχεται να τροποποιηθεί, μάταια υποστηρίζεται, στην παρούσα υπόθεση, ότι η απόρριψη των αιτήσεων που υποβλήθηκαν πριν από την περίοδο αναστολής προσέβαλε τη δικαιολογημένη εμπιστοσύνη της προσφεύγουσας στην κύρια δίκη.

Η Επιτροπή προσθέτει, τέλος, ότι καίτοι εξακολουθεί να διατηρεί αμφιβολίες για το αν τα επίδικα μέτρα συμβιβάζονται με την αρχή της ασφάλειας του δικαίου, η ισχύς των μέτρων αυτών θα έπρεπε να αναγνωριστεί, διότι το γενικό συμφέρον για την καλή λειτουργία της σχετικής οργανώσεως αγοράς και, ιδίως, του συστήματος επιστροφών στον τομέα αυτό υπερισχύει σαφώς από τα συμφέροντα των ενδιαφερόμενων εξαγωγέων.

Κατά συνέπεια, «η Επιτροπή προτείνει να δοθεί στο τρίτο ερώτημα η απάντηση ότι δεν υπάρχει κανείς λόγος βάσει του οποίου η προσβαλλόμενη διάταξη του άρθρου 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2044/75 μπορεί να θεωρηθεί ως ανίσχυρη ως αντιβαίνουσα στο κοινοτικό δίκαιο».

III — Προφορική διαδικασία

Κατά τη συνεδρίαση της 7ης Ιουλίου 1983, η εταιρία Roomboterfabriek «De beste boter» BV, εκπροσωπούμενη από το δικηγόρο Χάγης H. J. Bronkhorst, και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από το νομικό της σύμβουλο R. C. Fischer, ανέπτυξαν προφορικά τις παρατηρήσεις τους και απάντησαν στα ερωτήματα που υπέβαλε το Δικαστήριο.

Ο γενικός εισαγγελέας ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 6ης Οκτωβρίου 1983.

Σκεπτικό

1 Με διάταξη της 12ης Οκτωβρίου 1982, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 15 Οκτωβρίου 1982, το College van Beroep voor het Bedrijfsleven υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της συνθήκης ΕΟΚ, τρία προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία και ενδεχομένως το κύρος του άρθρου 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2044/75 της Επιτροπής, της 25ης Ιουλίου 1975, περί ειδικών διαδικασιών εφαρμογής του καθεστώτος των πιστοποιητικών εισαγωγής και εξαγωγής και του καθεστώτος προκαθορισμού των επιστροφών στον τομέα του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/013, σ. 94).

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο προσφυγής που άσκησε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου η Ε.Π.Ε. Roomboterfabriek «De beste boter» BV, προσφεύγουσα στην κύρια δίκη, ζητώντας την ακύρωση της αποφάσεως του Produktschap voor Zuivel, καθού στην κύρια δίκη, με την οποία ο εν λόγω οργανισμός αρνήθηκε να χορηγήσει πιστοποιητικά εξαγωγής με προκαθορισμό της επιστροφής για διάφορες προσκλήσεις υποβολής προσφορών, που προέρχονταν από τρίτες χώρες και αφορούσαν σημαντικές ποσότητες βουτύρου και βουτυρελαίου, πιστοποιητικά τα οποία η προσφεύγουσα στην κύρια δίκη ζήτησε στις 17 Νοεμβρίου 1980.

3 Η άρνηση αυτή ήταν συνέπεια εγκυκλίου του Produktschap προς τους εξαγωγείς γάλακτος και γαλακτοκομικών προϊόντων, με την οποία τους πληροφορούσε ότι, με τον κανονισμό 2993/80, της 19ης Νοεμβρίου 1980, περί προσωρινής αναστολής του προκαθορισμού της επιστροφής λόγω εξαγωγής βουτύρου και βουτυρελαίου (PB L 310, σ. 18), η Επιτροπή αποφάσισε να αναστείλει τους προκαθορισμούς των επιστροφών λόγω εξαγωγής βουτύρου και βουτυρελαίου προς τρίτες χώρες, για την περίοδο από 20 μέχρι 27 Νοεμβρίου 1980. Ο Produktschap ενημέρωσε, εξάλλου, τους εξαγωγείς ότι, σύμφωνα με την ίδια απόφαση, απορρίφθηκαν και οι αιτήσεις προκαθορισμού που είχαν κατατεθεί μεταξύ 17ης και 19ης Νοεμβρίου συμπεριλαμβανομένης.

4 Η προσφεύγουσα στην κύρια δίκη υποστήριξε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, κυρίως, ότι η επίδικη απόφαση στηρίζεται σε εσφαλμένη ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2044/75 και, επικουρικώς, ότι, αν ήταν ορθή η ερμηνεία του καθού στην κύρια δίκη, ο κανονισμός 2993/80 πρέπει να κηρυχθεί άκυρος ή, τουλάχιστον, μη εφαρμοστέος στην προσφεύγουσα.

5 Η επιχειρηματολογία αυτή οδήγησε το College van Beroep voor het Bedrijfsleven στο να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα ερωτήματα:

«1. Πρέπει το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού (ΕΟΚ) 2044/75 της Επιτροπής, της 25ης Ιουλίου 1975, να ερμηνευτεί υπό την έννοια ότι απόφαση περί αναστολής της δυνατότητας προκαθορισμού των επιστροφών αναγνωριζόμενης από τον κανονισμό (ΕΟΚ) 876/68 του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1968, πρέπει να θεωρηθεί (επίσης) ως "ειδικό μέτρο";

2. Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, η ορθή ερμηνεία του εν λόγω άρθρου 3, παράγραφος 3, συνεπάγεται την απόρριψη και

των αιτήσεων προκαθορισμού που υποβλήθηκαν μεν πριν από την περίοδο αναστολής, περί των οποίων, όμως, θα ληφθεί απόφαση κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής;

3. Σε περίπτωση καταφατικής επίσης απαντήσεως και στο ερώτημα αυτό, πρέπει το εν λόγω άρθρο 3, παράγραφος 3, να θεωρηθεί αντίθετο προς το κοινοτικό δίκαιο, ιδίως προς το άρθρο 5, παράγραφος 4, του κανονισμού (ΕΟΚ) 876/68 του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1968, ή προς την αρχή της ασφάλειας του δικαίου, η οποία πρέπει να θεωρείται ότι αποτελεί τμήμα του κοινοτικού δικαίου;»

Επί του πρώτου ερωτήματος

6 Το άρθρο 3 του κανονισμού 2044/75 περιείχε, στις 17 Νοεμβρίου 1980, τρίτη παράγραφο, η οποία προστέθηκε με τον κανονισμό 445/77 της Επιτροπής, της 2ας Μαρτίου 1977, περί συμπληρώσεως του κανονισμού (ΕΟΚ) 2044/75, ως προς τον προκαθορισμό της επιστροφής για το βούτυρο (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/017, σ. 187) όπως τροποποιήθηκε τελευταία με τον κανονισμό 203/80 της 30ής Ιανουαρίου 1980 (ΕΕ ειδ. έκδ. τομ. 03/27), η οποία προέβλεπε ότι τα πιστοποιητικά εξαγωγής, ιδίως για το βούτυρο και το βουτυρέλαιο, «χορηγούνται την πέμπτη εργάσιμη ημέρα που ακολουθεί την ημέρα υποβολής της αιτήσεως, εφόσον κατά τη διάρκεια της προθεσμίας αυτής δεν ελήφθησαν ειδικά μέτρα».

7 Δεδομένου ότι ο όρος «ειδικά μέτρα» δεν προσδιορίζεται ρητώς στην εν λόγω διάταξη, για να δοθεί απάντηση στο υποβληθέν ερώτημα, πρέπει να εξεταστεί ο σκοπός του συστήματος προκαθορισμών των επιστροφών. Σύμφωνα με την πρώτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 2429/72, της 21ης Νοεμβρίου 1972, περί αναστολής της εφαρμογής των διατάξεων που προβλέπουν τον εκ των προτέρων καθορισμό των εισφορών και των επιστροφών σε διαφόρους τομείς της κοινής οργανώσεως αγοράς (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/008, σ. 176), το σύστημα αυτό «έχει προβλεφθεί με σκοπό τη σταθεροποίηση των εμπορικών συναλλαγών». Η δυνατότητα λήψεως ειδικών μέτρων αποβλέπει στο να αποφεύγεται, «σε περίπτωση ασυνήθους προσφυγής των ενδιαφερομένων στο σύστημα αυτό, η δημιουργία δυσχερειών στην σχετική αγορά».

8 Προς το σκοπό αυτό, άλλωστε, ο κανονισμός 445/77 προβλέπει προθεσμία αναμονής, διότι, σύμφωνα με τις αιτιολογικές σκέψεις του εν λόγω κανονισμού, αυτή η προθεσμία αναμονής έχει προβλεφθεί «με σκοπό να εκτιμηθεί η κατάσταση της αγοράς και να λαμβάνονται, ενδεχομένως, τα κατάλληλα μέτρα σχετικά με τις αιτήσεις που εκκρεμούν».

9 Η απόφαση αναστολής του συστήματος προκαθορισμού της επιστροφής εμπίπτει αναμφισβήτητα σ' αυτά τα «κατάλληλα μέτρα», διότι το άρθρο 5, παράγραφος 4, του κανονισμού 876/68 του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1968, περί καθορισμού στον τομέα του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων των γενικών κανόνων για τη χορήγηση επιστροφών κατά την εξαγωγή και τα κριτήρια καθορισμού του ύψους τους (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/003, σ. 105), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 9 του κανονισμού 2429/72, προβλέπει ότι τέτοια απόφαση μπορεί να ληφθεί «όταν η εξέταση της καταστάσεως της αγοράς επιτρέπει τη διαπίστωση της υπάρξεως δυσχερειών που οφείλονται στην εφαρμογή διατάξεων σχετικών με τον εκ των προτέρων καθορισμό ή αν υπάρχει κίνδυνος να προκύψουν τέτοιες δυσχέρειες».

10 Αρκεί να προστεθεί ότι η εν λόγω απόφαση αναστολής αιτιολογείται από το γεγονός ότι η κατάσταση της αγοράς βουτύρου και βουτυρελαίου μπορούσε να έχει ως συνέπεια τον προκαθορισμό της επιστροφής για λόγους κερδοσκοπικούς, για να συναχθεί το συμπέρασμα ότι απόφαση αναστολής, που θίγει την ομαλή λειτουργία του συστήματος του προκαθορισμού, πρέπει να θεωρηθεί ως «ειδικό μέτρο».

11 Κατά συνέπεια, στο πρώτο ερώτημα που υπέβαλε το εθνικό δικαστήριο πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2044/75 έχει την έννοια ότι ένα μέτρο αναστολής του προκαθορισμού των επιστροφών λόγω εξαγωγής, που λαμβάνεται σύμφωνα με τον κανονισμό 876/68, πρέπει να θεωρείται ως «ειδικό μέτρο».

Επί του δευτέρου ερωτήματος

12 Εφόσον η απάντηση στο πρώτο ερώτημα υπήρξε καταφατική, πρέπει να εξεταστεί αν το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2044/75 συνεπάγεται, επίσης, την απόρριψη των αιτήσεων προκαθορισμού που υποβλήθηκαν πριν από την περίοδο αναστολής, για τις οποίες όμως πρόκειται να ληφθεί απόφαση κατά τη διάρκεια της εν λόγω περιόδου.

13 Παρατηρείται, σχετικά, ότι, όπως προκύπτει από το σκοπό που επιδιώκει η θέσπιση προθεσμίας αναμονής από τον κανονισμό 445/77, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 203/80, η αίτηση προκαθορισμού δημιουργεί δικαίωμα μόνον εφόσον δεν έχει ληφθεί κανένα ειδικό μέτρο ως προς τις εκκρεμείς αιτήσεις κατά τη διάρκεια της προθεσμίας αναμονής.

14 Εξάλλου, από το σύνολο της εν λόγω κανονιστικής ρυθμίσεως προκύπτει ότι σκοπός της αποφάσεως αναστολής είναι να προστατεύσει κυρίως τη λειτουργία του συστήματος του προκαθορισμού των επιστροφών κατά της διενέργειας αιφνίδιων, μαζικών και συχνά κερδοσκοπικών εξαγωγών.

15 Η πρακτική όμως αποτελεσματικότητα του μέτρου αυτού θα διακινδύνευε σοβαρά, αν η αναστολή είχε, για τις αιτήσεις προκαθορισμού που υποβλήθηκαν πριν από την περίοδο αναστολής, διαφορετικές συνέπειες από εκείνες που θα είχε για τις αιτήσεις που υποβλήθηκαν κατά τη διάρκεια της περιόδου αναστολής και αν το άρθρο 5, παράγραφος 4, του κανονισμού 876/68 δεν είχε εφαρμογή επ' αυτών.

16 Κατά συνέπεια, όταν η Επιτροπή λαμβάνει απόφαση αναστολής, οι αιτήσεις προκαθορισμού που υποβλήθηκαν πριν από την εν λόγω αναστολή, για τις οποίες, όμως, πρόκειται να ληφθεί απόφαση κατά τη διάρκεια της προθεσμίας αναμονής, είναι απαράδεκτες, όπως και οι αιτήσεις που υποβλήθηκαν κατά τη διάρκεια της περιόδου αναστολής.

17 Επομένως, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2044/75, έχει την έννοια ότι οι αιτήσεις προκαθορισμού που υποβλήθηκαν πριν από την περίοδο αναστολής, για τις οποίες όμως πρόκειται να ληφθεί απόφαση κατά τη διάρκεια της εν λόγω περιόδου, πρέπει να απορριφθούν.

Επί του τρίτου ερωτήματος

18 Με το τρίτο ερώτημα το εθνικό δικαστήριο ερωτά αν το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2044/75, όπως έχει ερμηνευτεί, αντιβαίνει στο κοινοτικό δίκαιο και συγκεκριμένα, πρώτον, στο άρθρο 5, παράγραφος 4, του κανονισμού 876/68 και, δεύτερον, στην αρχή της ασφάλειας του δικαίου.

19 Σε ό,τι αφορά το πρώτο σκέλος του ερωτήματος αυτού, πρέπει, πρώτα, να υπομνηστεί ότι η ερμηνεία που δόθηκε ανωτέρω προκύπτει από το σκοπό του συστήματος της αναστολής του προκαθορισμού, όπως αυτός προκύπτει, επίσης, από το άρθρο 21, παράγραφοι 2 και 3, του κανονισμού 804/68, περί κοινής οργανώσεως αγοράς στον τομέα του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/003 σ. 82), σε συνδυασμό με το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο 6), του κανονισμού 2115/71, της 28ης Σεπτεμβρίου 1971, περί καθορισμού των όρων εφαρμογής των μέτρων διασφαλίσεως στον τομέα του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/007, σ. 59)· πράγματι, σύμφωνα με τις διατάξεις αυτές, σε περίπτωση σοβαρής διαταράξεως

της αγοράς μπορούν να απορριφθούν ακόμη και οι εκκρεμούσες αιτήσεις χορηγήσεως πιστοποιητικών εξαγωγής. Πρέπει κατόπιν να παρατηρηθεί ότι, αν και το άρθρο 5, παράγραφος 4, του κανονισμού 876/68 αναφέρεται μόνο στις αιτήσεις προκαθορισμού που υποβλήθηκαν κατά τη διάρκεια της περιόδου αναστολής, η πρακτική αποτελεσματικότητα της αναστολής θα κινδύνευε σοβαρά, αν ο κανόνας που θεσπίζει η εν λόγω διάταξη δεν μπορούσε να επεκταθεί και στις εκκρεμούσες αιτήσεις. Επομένως, η απόρριψη των αιτήσεων αυτών δεν αντιβαίνει προς το άρθρο 5, παράγραφος 4, του κανονισμού 876/68.

20 Ως προς την εφαρμογή της αρχής της ασφαλείας δικαίου, πρέπει, πρώτον, να τονιστεί ότι η αίτηση προκαθορισμού γεννά απλώς δικαίωμα υπό αίρεση, διότι η ρύθμιση ορίζει ρητώς ότι κατά τη διάρκεια της προθεσμίας αναμονής μπορούν να ληφθούν «ειδικά μέτρα».

21 Δεύτερον, πρέπει να παρατηρηθεί ότι οι έμποροι των εν λόγω προϊόντων δεν ήταν δυνατό να αγνοούν ότι κατά τη διάρκεια του έτους 1980 ο προκαθορισμός είχε ήδη ανασταλεί πέντε φορές.

22 Όπως προκύπτει από τις δύο αυτές παρατηρήσεις, υπήρχαν αρκετές ενδείξεις ως προς την αβεβαιότητα της καταστάσεως στην αγορά βουτύρου και βουτυρελαίου κατά το 1980, η δε απόρριψη των αιτήσεων που εκκρεμούσαν δεν αντιβαίνει στην αρχή της ασφάλειας του δικαίου.

23 Κατά συνέπεια, η απάντηση που πρέπει να δοθεί στο τρίτο ερώτημα είναι ότι το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2044/75, όπως ερμηνεύτηκε πιο πάνω, δεν αντιβαίνει ούτε στο άρθρο 5, παράγραφος 4, του κανονισμού 876/68, ούτε στην αρχή της ασφαλείας του δικαίου.

Επί των δικαστικών εξόδων

24 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, η οποία υπέβαλε παρατηρήσεις στο Δικαστήριο δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η διαδικασία έχει, ως προς τους διαδίκους στην κύρια δίκη, το χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Διά ταύτα

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα)

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε το College van Beroep voor het Bedrijfsleven, με διάταξη της 12ης Οκτωβρίου 1982, αποφαίνεται:

1) **Το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2044/75 της Επιτροπής, της 25ης Ιουλίου 1975, περί ειδικών διαδικασιών εφαρμογής του καθεστώτος των πιστοποιητικών εισαγωγής και εξαγωγής και του καθεστώτος προκαθορισμού των επιστροφών στον τομέα του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/013, σ. 94) έχει την έννοια ότι ένα μέτρο αναστολής του προκαθορισμού των επιστροφών λόγω εξαγωγής, που λαμβάνεται σύμφωνα με τον κανονισμό 876/68, πρέπει να θεωρείται ως «ειδικό μέτρο».**

2) **Το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2044/75 έχει την έννοια ότι οι αιτήσεις προκαθορισμού που υποβλήθηκαν πριν από την περίοδο αναστολής, για τις οποίες όμως πρόκειται να ληφθεί απόφαση κατά τη διάρκεια της εν λόγω περιόδου, πρέπει να απορριφθούν.**

3) **Το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2044/75, όπως ερμηνεύτηκε πιο πάνω, δεν αντιβαίνει ούτε στο άρθρο 5, παράγραφος 4, του κανονισμού 876/68, ούτε στην αρχή της ασφαλείας δικαίου.**

Bahlmann Pescatore Due

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 27 Οκτωβρίου 1983.

Κατ' εντολή
του γραμματέα

H. A. Rühl

Κύριος υπάλληλος διοικήσεως

Ο πρόεδρος του δεύτερου τμήματος

K. Bahlmann